

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА МУЗИЧНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ ІМЕНІ П. І. ЧАЙКОВСЬКОГО

Методична розробка спеціального курсу
за темою творчого мистецького проєкту.

Назва курсу:

**«Нова китайська опера в аспекті міжкультурного діалогу:
сучасна сценічна практика»**

Сяо Хуївен
肖惠文

Сяо Хуївен,
здобувачка ступеня
доктора мистецтва
кафедри оперного співу

Творчий керівник
заслужена артистка України,
доцент кафедри оперного співу
НМАУ ім. П. І. Чайковського
Семененко Ірина Валентинівна

Науковий консультант
кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри історії світової музики
НМАУ ім. П. І. Чайковського
Наумова Олена Анатоліївна

ПЛАН

- I. Оперне мистецтво Китаю першої половини ХХ століття: витоки та фактори розвитку
- II. Жанрові пріоритети у китайській опері 1970–1980-х років
- III. Сильові особливості китайської опери кінця ХХ – початку ХХІ ст.
- IV. Список рекомендованої літератури

I. Оперне мистецтво Китаю першої половини ХХ століття: витоки та фактори розвитку

1. Жанрово-стильова панорама китайського музичного театру ХХ століття: історичний екскурс, тенденції розвитку.
2. Феномен традиційної пекінської опери: соціально-культурні умови формування, природа художнього синтезу.
3. Досвід переосмислення традицій пекінської опери у творчості Ши Гуаннань, Ма Ке, Янь Су, Цзінь Сян.
4. Соціально-культурні умови формування сучасної китайської опери.
5. Етапи засвоєння культурного досвіду Західної Європи у Китаї в першій третині ХХ століття: від релігійних місій до світської музичної освіти.
6. Значення міжнародних контактів у сфері музичного мистецтва: творча діяльність Сяо Юмей, Сянь Сінхай, Ма Сіцун.
7. Роль «дитячих опер» напередодні формування жанрової моделі китайської національної опери європейського типу («Горобець і хлопчик», «Маленький художник» та «Смерть маленької Ліди» Лі Дінхуей).
8. «Рух за нову культуру» 1920-х років та його вплив на оперне мистецтво.
9. Проевропейська концепція нової китайської опери у воєнний період («Цюцзи» Хуан Юаньло (1942), «Велика стіна» Аарона Авшаломова (1945).
10. Перша китайська національна опера «Сива дівчина» у контексті європейського досвіду.

II. Жанрові пріоритети у китайській опері 1970–1980-х років

1. Китайський музичний театр в епоху «культурної революції» (1966–1976): роль ідеології, особливості оперної інфраструктури.
2. Форми подолання музично-театральної моделі «зразкової революційної опери» у 1970-ті роки.
3. Культурно-історичні чинники доби «відкритості та реформ»: радикальна зміна курсу в оперному мистецтві.
4. Вплив «літератури ран та шрамів» на театральну культуру останньої третини ХХ століття.
5. Лірико-психологічний напрям у панорамі сучасного китайського музичного театру: літературні джерела, специфіка драматургічних рішень (Ши Гуаннань «Жаль за минулим»).
6. Динаміка розвитку жанру психологічної опери в Китаї у 1980-ті роки («Вей Бацзюнь» Чень Цзи).
7. Шляхи проникнення нової китайської опери на європейські сцени («Дика земля» Цзинь Сян).
8. Генезис народної опери у взаємозв'язку із китайським традиційним театром та фольклором.
9. Роль музичних та позамузичних факторів у структурі жанру народної опери («Дрібний сонячний дощ» Лю Чженьцзу та Чжу Цин (1999), «Червоний сніг» Сунь Темін (1999)).
10. Сценічний формат та композиційні особливості народних опер межі ХХ–ХХІ століть («Дочка партії» Ван Цуцзе та Чжан Чжоя (1991), «Полум'я та весняний вітер занапащають стародавнє місто» (2005)).

III. Стильові особливості китайської опери кінця XX – початку XXI ст.

1. Жанровий поліфонізм китайської опери останньої третини XX століття.
2. Музично-естетичні засади руху «Нова хвиля»: стильові орієнтири, персоналії.
3. Опера малої форми: зародження та етапи еволюції.
4. Тенденції розвитку вокальної стилістики опер малої форми у китайській творчій практиці XX століття.
5. «Щоденник божевільного» Го Веньцзіна як перша китайська камерна опера.
6. Камерна опера Чжоу Сюеші «Прощання з Кембриджем» – зразок сучасної оперної лірики.
7. Взаємодія східних та західних традицій у театральних експериментах Тан Дуна («Чай – дзеркало душі»).
8. Оперы сучасних китайських композиторів як результат асиміляції європейського досвіду («Долина червоної річки» Мен Вейдуна (2011)).
9. Опера «Поема про Мулань» Гуань Ся (2004) у музично-драматургічних паралелях із французьким музичним театром.
10. Сучасна народна опера у взаємодії з іншими актуальними напрямками китайського музичного театру («Балада про канал» Інь Ціна (2012)).

Список рекомендованої літератури

1. Ван І. Концертно-педагогічна діяльність українських співаків у Китаї ХХ – початку ХХІ століття в контексті міжнародних зв'язків: дис. ... канд. мистецтвознавства: 17.00.03. Львів, 2017. 190 с.
2. Ван Те. Явище національного стилю в контексті поезики опери: автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства: спец. 17.00.03 – Музичне мистецтво. Одеса, 2006. 18 с.
3. Ван Юйхе. Китайська нова історія музики. Пекін: Видавництво народної музики, 2002. 377 с.
4. Ву Гуолінг. Китайська виконавська інтонація в європейській вокальній музиці ХІХ–ХХ століть: автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства: спец. 17.00.03 – Музичне мистецтво. Одеса, 2006. 15 с.
5. Гао Юаньдун. Проблема літературного запозичення у сучасності. Видавництво: Фуданський університет, 2009. 284 с.
6. Гребенюк Н. Є. Вокально-виконавська творчість: психолого-педагогічний та мистецтвознавчий аспекти: монографія. Київ: Національна музична академія України ім. П. І. Чайковського, 1999. 269 с.
7. Єрошенко О. В. Емоційна сфера у вокальній творчості: музично-естетичні та виконавські аспекти: автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства: спец. 17.00.03 – Музичне мистецтво. Харків, 2008. 18 с.
8. Іванова І. Л., Куколь Г. В., Черкашина М. Р. Історія опери: Західна Європа ХVІІ–ХІХ століття: навчальний посібник / за ред. М. Р. Черкашиної. Київ: Заповіт, 1998. 384 с.
9. Колодуб І. С. Питання теорії вокального мистецтва: посібник до курсу історії та теорії вокального мистецтва. Харків: Промінь, 1995. 120 с.
10. Лі Лінжун. Плуг і Меч – пізнання жанру та думки у творчості Лу Сіня. Ліцзянське видавництво, 2014. 188 с.
11. Лі Мін. Вплив китайських релігійних та міфологічних вірувань на специфіку оперного виконавства. *Культурологія та інформаційне*

суспільство XXI століття: матеріали Всеукраїнської науково-теоретичної конференції молодих учених (Харків, 21–22 квітня 2016 р.) / Харків. держ. акад. культури / під ред. проф. В. М. Шейка та ін. Харків: ХДАК, 2016. С. 146–147.

12. Лі Мін. Особливості голосоутворення в китайській оперній традиції. *Культура України*. Серія: Мистецтвознавство: зб. наук. пр. / Під ред. В. М. Шейка. Харків: ХДАК, 2016. Вип. 53. С. 127–135.

13. Лі Мін. Рецепція європейського оперного мистецтва в китайській музичній культурі кінця XVIII – першої половини XX ст. *Культура України*. Серія: Мистецтвознавство: зб. наук. пр. / Харків. держ. акад. культури / за заг. ред. В. М. Шейка. Харків: ХДАК, 2018. Вип. 61. С. 157–166.

14. Лі Мін. Китайські образи у європейській музиці кінця XIX – початку XX ст. *Культура та інформаційне суспільство XXI століття*: матеріали всеукр. наук.-теорет. конф. молодих учених (Харків, 20 квітня 2017 р.) / Харків. держ. акад. культури / під ред. проф. В. М. Шейка та ін. Харків: ХДАК, 2017. С. 121–122.

15. Лі Мін. Культурно-естетичні передумови переважання високої співочої форманти у китайській вокальній традиції. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв*: зб. наук. пр. / Харків. держ. акад. дизайну і мистецтв / за ред. В. Я. Даниленка. Харків: ХДАДМ, 2016. № 2. С. 98–102.

16. Лі Шіюань. Китайська сучасна музика – діалог Китаю та Заходу. Шанхай: Видавництво Шанхайської консерваторії, 2004. 303 с.

17. Лі Шусі. Спогади про Ши Гуаннаня: людина смертна, а талант – ні. Успіхи та невдачі двадцяти восьми з половиною видатних людей: коментарі. Інформаційно-розважальний портал «Нова хвиля». Пекін, 2021. 35 с.

18. Лі Яо Гуо. Сучасна китайська опера. Ганьсу: Видавництво Ганьсу, 1998. 150 с.

19. Лю Бінцян. Музично-історичні паралелі розвитку мистецтва Китаю та Європи: монографія з історії музичної культури. Одеса: Астропринт, 2014. 440 с.
20. Лю Лянь. Музично-теоретичні дисципліни в системі професійної підготовки музикантів у Китаї: автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства: спец. 17.00.03 – Музичне мистецтво. Харків, 2015. 17 с.
21. Лю Пін Чан. Пекінська опера в контексті європейської музичної стилістики Нового часу. *Музичне мистецтво і культура*. 2004. Вип. 5. С. 187–194.
22. Лю Ченхуа. Відмінності у традиції європейської та китайської музики в залежності від національних культур. *Вісник консерваторії Уханя*. 1995. № 3. 11 с.
23. Лянь Юнь. Пекінська опера як музично-естетичний феномен: автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства: спец. 17.00.03 – Музичне мистецтво. Харків, 18 с.
24. Лянь Юнь. Порівняльний аналіз пекінської та італійської опер. *Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти*: зб. наук. пр. Харків: ХДУМ ім. І. П. Котляревського, 2008. Вип. 21. С. 156–165.
25. Ма Вей. Концепція форми в музиці Китаю і Європи: аспекти композиції та виконавства: автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства: спец. 17.00.03 – Музичне мистецтво. Одеса, 2004. 16 с.
26. Ма Цзяцзя. Роль інструменталізму в камерно-вокальному виконавстві: історичний та стильовий аспекти: дис. ... канд. мистецтвознавства: спец. 17.00.03 – Музичне мистецтво. Харків, 2016. 196 с.
27. Мадишева Т. П. Співак і мова. Культура співу мовою оригіналу: теорія та практика: навч. посібник. Харків: ШТРИХ, 2002. 160 с.
28. Матеріали з історії руху «4 травня» 1919 р. Шеньян, 1979. Т. 1–2.
29. Стахевич О. Г. Вокальне мистецтво Західної Європи: творчість, виконавство, педагогіка: дослідження. Київ: НМАУ ім. П. І. Чайковського, 1997. 272 с.

30. Стахевич О. Г. З історії вокально-виконавських стилів та вокальної педагогіки: посібник. Вінниця: Нова Книга, 2013. 176 с.
31. Сун Жуйлун. Китайсько-російсько-українські музичні зв'язки в соціокультурному континуумі Північного Китаю (на прикладі музичного життя Харбіна першої третини ХХ ст.): дис. ... канд. мистецтвознавства: спец. 26.00.01. Львів, 2014. 200 с.
32. Сун Пенсян. Вплив релігійно-філософських та ідеологічних доктрин на розвиток музичного мистецтва Китаю. *Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв*: наук. журнал. 2007. № 3. С. 87–91.
33. Сун Яньїн. Інтеграція європейських традицій співу до вокальної школи Китаю: дис. ... канд. мистецтвознавства: спец. 17.00.03 – Музичне мистецтво. Львів, 2016. 183 с.
34. Сунь Цзюань. Становление и развитие музыкального театра в Китае: автореф. дис. ... канд. искусствовед. Минск, 2013. 27 с.
35. Ту Дуня. До історії оперного театру Китаю та його європейські аналогії. *Науковий вісник Національної музичної академії ім. П. І. Чайковського: Проблеми музичного мистецтва: спадщина та сучасність*: зб. статей. 2008. Вип. 76. С. 214–220.
36. У Хунюань. Китайська художня пісня: історія та теорія жанру: дис. ... канд. мистецтвознавства: спец. 17.00.03 – Музично мистецтво. Харків, 2016. 231 с.
37. Хантінгтон С. Зіткнення цивілізацій / пер. з англ. Ю. Новікова. Луцьк: ТОВ «Видавництво АСТ», 2003. 603 с.
38. Хоу Цзянь. Художній світ китайської народної опери: діалог культур: автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства: спец. 26.00.01 – Теорія та історія культури. Київ, 2010. 18 с.
39. Цзен Тао. Образ Китаю в західноєвропейському музичному мистецтві: жанрово-стильові аспекти: дис. ... канд. мистецтвознавства: 17.00.03 – Музичне мистецтво. Львів, 2016. 250 с.

40. Цзин Лань. Історія китайської опери 1920–2000 рр. Пекін: Видавництво «Мистецтво культури», 2012. 524 с.
41. Цзюй Ціхун. Китайська музика у ХХ столітті. Циндао: Видавництво Циндао, 1992. 258 с.
42. Ці Мінвей. Жанрово-стильові пріоритети професійної підготовки вокалістів Китаю на етапі глобалізації: дис. ... канд. мистецтвознавства: спец. 17.00.03 – Музичне мистецтво. Харків, 2018. 199 с.
43. Цянь Юань. Сучасна китайська опера. Шанхай: Шанхайське видавництво, 2003. 452 с.
44. Черкашина М. Р. Опера ХХ століття: Нариси. Київ: Музична Україна, 1981. 208 с.
45. Чжан Кай. Сучасний оперний театр як художнє явище та категорія музикознавчого дискурсу: дис. ... канд. мистецтвознавства: спец. 17.00.03 – Музичне мистецтво. Одеса, 2017. 186 с.
46. Чжан Юньхоу, Ін Сюї, Хун Цинсян. *Політичні та громадські організації в Китаї в період «руху 4 травня» 1919 р.:* збірка програмних документів, опублікованих у китайській пресі у 1910–1920-ті рр. Пекін, 1979. Т. 1–4.
47. Чжоу Ї. Вербальні аспекти системи вокального мистецтва Китаю. *Аспекти історичного музикознавства:* зб. наук. статей. Харків: ХНУМ, 2020. Вип. XXI. С. 137–149.
48. Чжоу Ї. «Вокальний стиль» у західноєвропейському та китайському мистецтвознавстві: порівняльний аналіз. *Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти:* зб. наук. статей. Харків: ХНУМ, 2020. Вип. 57. С. 286–296.
49. Чжоу І. Індивідуальний вокальний стиль в умовах глобалізації. *European Journal of Arts : Scientific journal.* Vienna: Premier Publishing, 2020. № 1. Р. 106–111.
50. Чжоу Чжівей. Порівняльна інтерпретологія: шляхи адаптації співака до іншонаціональних виконавських традицій: автореф. дис. ... канд.

мистецтвознавства: спец. 17.00.03 – Музичне мистецтво. Харків, 2012. 17 с.

51. Шейко В. М. Культура. Цивілізація. Глобалізація (кінець ХІХ–початок ХХІ ст.): монографія. В 2 т. Т. 1. Харків: Основа, 2001. 518 с.

52. Шейко В. М. Культура. Цивілізація. Глобалізація (кінець ХІХ–початок ХХІ ст.): монографія. В 2 т. Т. 2. Харків: Основа, 2001. 400 с.

53. 王光祈. 中国音乐史. 台北：中华书局, 1956. 382 页. (Ван Гуанзін. Історія китайської музики. Тайбей: Кн. база Чжон Хуа, 1956. 382 с.)

54. 中国近现代音乐史. 北京：人民音乐出版社, 2012. 372 页. (Ван Юйхе. Історія сучасної китайської музики. Пекін: Видавництво народної музики, 2012. 372 с.)

55. 汪毓和. 中国近代音乐家评传. (上册). 北京：文化艺术, 1992. 89 页. (Ван Юйхе. Огляд творчості сучасних китайських музикантів. Ч. 1. Пекін: Література та мистецтво, 1992. 89 с.)

56. 汪毓和. 中国近代音乐家评传. (下册). 北京：文化艺术, 1992. 216 页. (Ван Юйхе. Огляд творчості сучасних китайських музикантів. Ч. 2. Пекін: Література та мистецтво, 1992. 216 с.)

57. 李明. 中国民族歌剧的诞生及其发展历程 //艺术品鉴：学术期刊. 西安, 2018 年. 第 21 期. ISSN 2095-2406. 第 128–129 页. (Лі Мін. Розвиток китайської опери європейського типу. *Еталон мистецтва*: зб. наук. пр. Сіань, 2018. № 21. ISSN 2095-2406. С. 128–129.)

58. 李焕之. 当代中国音乐. 北京：当代中国, 1997. 189 页. (Лі Хуанчжі. Сучасна китайська музика. Пекін: Сучасний Китай. 1997. 189 с.)

59. 鲁迅. 鲁迅全集. 第六集 / 郑振铎等 编辑, 整理. 上海:三岩书店, 1937 年. 637 页. (Лу Сінь. Повне зібрання творів. Книга 6 / укл., ред. Чжен

Чжень До та ін. Шанхай: Саньсяньське видавництво, 1937. 637 с.)

60. 刘蓉. 歌剧《原野》的音乐解读 // 交响 – 西安音乐学院学报. 2008 年. 第 1 期. 第 35–40 页. (Лю Жун. Розуміння опери «Рівнина».

Симфонія – Журнал Сіанської консерваторії. 2008. № 1. С. 35–40.)

61. 刘欣欣. 哈尔滨西方音乐史. 北京: 人民音乐出版社, 2002 年. 408 页. (Лю Сін Сін. Історія західної музики в Харбіні. Пекін: Народне музичне видавництво, 2002. 408 с.)

62. 满新颖. 中国近现代歌剧史. 北京: 中国文联出版公司, 2012 年. 570 页. (Мань Сін Ін. Історія сучасної китайської опери. Пекін: Китайське культурне видавництво, 2012. 570 с.)

63. 徐海立. 中国音乐史与美学. 北京: 高等教育, 1999. 173 页. (Сю Хайлі. Історія китайської музики та естетики. Пекін: Вища освіта, 1999. 173 с.)

64. 石惟正. 歌剧《原野》的旋律创作对声乐表演的良好导向 // 河北大学学报. 2014 年. 第 3 期. 第 102–108 页. (Сюй Вен Чжен. Музичні особливості в опері «Рівнина». *Журнал Хеншуйського університету*. 2014. № 3. С. 102–108.)

65. 夏滄洲. 中国近代音乐史简编. 上海: 上海音乐出版社, 2012. 346 页. (Ся Яньчжоу. Короткий курс історії нової китайської музики. Шанхай: Музичне видавництво Шанхаю, 2012. 346 с.)

66. 田亚茹. 中国歌剧史上的三次高潮引发的思考 // 人民音乐. 2004 年. 第 4 期. 第 19–21 页. (Тянь Я Жу. Роздуми про три кульмінації в розвитку китайської опери. *Народна музика*. 2004. № 4. С. 19–21.)

67. 吴新雷. 中国戏曲史论. 南京 : 江苏教育出版社, 1996 年. 370 页.
(У Сінь Лей. Історичний трактат про китайське театральне мистецтво. Нанкін: Цзянсуїське освітнє видавництво, 1996. 370 с.)
68. 韩钟恩. 音乐存在方式. 上海 : 上海音乐学院出版社, 2008. 495 页.
(Хань Чунен. Форма існування музики. Шанхай: Видавництво Шанхайської консерваторії, 2008. 495 с.)
69. 荆蓝. 中国歌剧史 1920-2000[M]. 北京 : 文化艺术出版社, 2012 年. 524 页 . (Цзін, Лань. Історія китайської опери 1920–2000 рр. Пекін: Видавництво «Мистецтво культури», 2012. 524 с.)
70. 居其宏. 当代中国音乐. 青岛 : 青岛, 1997. 235 页. (Цзюй Ціхон.
Сучасна китайська музика. Цінь Дао: Цинь Дао, 1997. 235 с.)
71. 居其宏. 中国歌剧音乐剧通史——中国歌剧音乐剧创作历史与现状研究[M]. 合肥 : 安徽文艺出版社 , 2014 年. 499 页 . (Цзюй, Ц. Історія китайської опери з найдавніших часів і донині – історія створення опери у Китаї та дослідження сучасної ситуації. Хефей: Аньхойська література, 2014. 499 с.)
72. 詹巧玲. 中国歌剧发展谈概 // 音乐研究. 2005 年. 第 1 期. 75–83 页.
(Чжань Цяо Лін. Загальний огляд китайської опери. *Музичні дослідження*. 2005. № 1. С. 75–83.)
73. 周畅. 中国现当代音乐家与作品. 北京 : 人民音乐, 2003. 297 页.
(Чжоу Чжан. Сучасні китайські композитори та їх музичні твори. Пекін: Національна музика, 2003. 297 с.)
74. 沈湘. 声乐演唱的系统教学. 北京 : 北京中央音乐学院 , 1996。 149 页 . (Шень Сян. Система виховання академічного співу. Пекін: Пекінська

Центральна консерваторія музики, 1996. 149 с.)

75. 沈湘, 邹本初. 在课堂上与声乐生的教学原则. 上海 1996. 87 页.

(Шень Сян, Цзяо Бенъчу. Методичні засади роботи на уроках з співаками. Шанхай, 1996. 87 с.)